

Букварь

ОБЗУ

СУРМАЧ

ЛОНДОН
Травень
1955

»СУРМАЧ«

Журнал Об'єднання бувших Вояків Українців
у Великій Британії

Association of Ukrainian Former Combatants
in Great Britain

49, Linden Gardens,
Notting Hill Gate,
London, W. 2.

Редагує: Редакційна Колегія

ЗМІСТ

ГЕРОЇ ЗБРОЙНОЇ СИЛИ	1
О. Олесь: ТЕРНОВИЙ ВІНОК	4
В. Лисянський: ПАМ'ЯТІ ГОЛОВНОГО ОТ. С. ПЕТЛЮРИ	5
Д. В.: ІЗ СВІТУ АТОМА ТА НОВОЇ ЗБРОЇ	6
М. Б-К.: ФОРМОЗА	8
Б. Свирида: ДІЯ ГЕЛІКОПТЕРІВ У МАЙБУТНІЙ ВІЙНІ	10
І. Ф.: »ГОМ-ГАРД«	13
І. Ф.: ЗБРОЙНИЙ СПРОТИВ В ССРСР	16
В. Вашкович: ТРАГІЧНА ДАТА МОГО ПАМ'ЯТНИКА	17
Г-т Віра: ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ	21
М. Б.: АМЕРИКАНСЬКЕ СТРАТЕГІЧНЕ ЛЕТУНСТВО	24
ДО ЗАВДАНЬ ОБВУ	25
ІЗ АНЕКДОТ ПРО ДИВ. МІСЬКА МАКОЛЬОНДРУ	29
ЛИСТИ ДО РЕДАХТІРА	30

З друкарні Української Видавничої Спільки

Printed by Ukrainian Publishers Ltd.,
237, Liverpool Rd., London, N. 1., Tel. NORTH 1828

Герої збройної сили

В житті кожної людини бувають важливі хвилини, в яких вона заломлюється, або виказує свою духову силу, і виходить на найвищі вершини — стає провідником народу.

Людина, яка скрізь пересякнена ідеалом життя — любов'ю до батьківщини, ніколи не заломлюється і, попри всіх перешкоди, знаходить своє місце в праці для народу, для його добра. Боротьба з життєвими труднощами виносить сталі, сильні характери на найвищий п'єдесталь — він стає провідником-вождем.

Місяць травень, місяць весни і молодости, присвячений пам'яті двох героїв — отам. С. Петлюрі та полк. Е. Коновальцеві. В цей час усі збираються на святкових академіях, щоби віддати почесно найбільшим героям теперішньої доби — визвольної боротьби в українській історії.

Сьогодні, віддаючи честь обом велетням у нашому малому журналі, не будемо застановлятися над історичними подробицями, не будемо також проклинати злочинців, що відобрали їм життя. Шварцбарт і Валуєв залишуться завжди в українській історії, як злочинці, а Москва, як головний інспіратор убивства — відвічним ворогом України.

Полк. Е. Коновалець та отаман С. Петлюра — це не тільки провідники-вожді, національні герої — але це творці нової доби — до-

би збройної боротьби за Самостійність України. Вони велитні, які не покорились своїй долі, мужі, які дуже часто одинцем протиставилися Москві, українцям-москвофілам, задурманених кличами міжнародного соціалізму та всякого рода внутрішнім і зовнішнім перешкодам.

С. Потлюру викидають зі семінарії за те тільки, що він запросив до семінарії українського композитора М. Лисенка і виконав перед ним одну пісню «Б'ють пороги». Це робить ректор Архирей — Іларіон. С. Петлюра дістає при усудженні кусок паперу, на підставі якого він не має права вступу до якоїнебудь школи. Петлюра не зражується тим, переїжджає на Кубань і рийється днями і ночами у військових архівах. Він бере живу участь в РУП (Револуційна Українська Партія), але не є фанатиком її ідеології, але стає фанатиком боротьби за волю України, своєї Батьківщини. Після двох років його стрічаємо в різних містах України, Московії і Польщі. Всюди виступає зі словом тільки в українській мові, не зважаючи на те чи то Петербург чи Москва. Він бачить, що народ не є свідомий свого завдання і тому кидається до редагування різних часописів і часами навіть московською мовою, коли не дозволяють йому писати українською, пише про українські справи.

Коли виникнула перша світова війна, він розуміє, що деклараціями чи універсалами не збудувати української держави. Держава потребує збройної сили. На той час перебуває в Києві і негайно забирається до організування українського війська та в той спосіб відтворює занедбану традицію збройної боротьби за Батьківщину.

22. 5. 1917 р. в Києві він організує «І-ший Всеукраїнський Військовий З'їзд», на якому ухвалюють, що, крім творення власних полків, одним із найважливіших завдань є організування українського війська шляхом **УКРАЇНІЗАЦІЇ РОСІЙСЬКИХ ЧАСТИН**. Коли взяти під увагу клич «Автономія в межах Росії — війська не треба», який підтримувала і Центральна Рада, тоді зрозуміємо, як тяжко було в тих роках організувати українську армію, дати їй виряд і вишколити її на боротьбу з Москвою.

На II-му Всеукраїнському З'їзді, хоча Керинський загрозив учасникам розстрілом, делегати заявили виразно, що треба покінчити з Москвою. Цей З'їзд був рівнозначний з проголошенням самостійності.

С. Петлюра розуміє добре, що військо є носієм і оборонцем певної ідеї, у цьому випадку ідеї української державності, і тому він докладає всіх зусиль, щоби відновити традиції українського війська. Досягти такого стану можна тільки в своїй армії.

На дальшому шляху ми бачимо С. Петлюру на різних постах — аж до посту отамана. На кожному місці він розумів, що тільки збройною боротьбою можна досягнути самостійності. До всіх вояків він говорить: «Ми вступили на арену історії тоді, коли весь світ не знав, що таке Україна. Ніхто не

хотів її визнати, як самостійну державу, ніхто не вважав нашого народу за окрему націю. Єдиною боротьбою, упертою й безкомпромісовою, ми доказали світові, що Україна є, що її народ живе і бореться за своє право, за свою свободу й державну незалежність».

Е. Коновальця пригадуємо собі ще з барикад, коли українська академічна молодь у Львові боролася за права власного університету. Він є з перших, який узяв участь у першій світовій війні в боротьбі проти Москви та стає оборонцем зелених Карпат на Маківці.

В російському полоні він починає робити підготовку до організації української армії, стараючись у першу чергу витворити кадри свідомих українців. Це не був старшина-романтик, він розумів добре своє завдання, як вояка, а відтак революціонера.

Він стає незрівнянним творцем і командиром Січового Стрілецтва. Йому стає ясно, що «черленими щитами» треба захищати Батьківщину, що мечі накреслюють дорогу майбутнього. І в цьому хаосі нез'ясованих напрямних між своїми, повені провокативних гасел чужих агентів, наступу з півночі і зі сходу большевицьких орд, як гранітна скала серед розбурханих морських хвиль, — стоїть Е. Коновалець з своєю військовою частиною, стоїть на службі, як головна підпора новозбудованої української держави. Завдяки його міцній індивідуальності не вдалося большевикам розкласти Галицько-буковинський Курінь зсередини. Стрілецька Рада вояцтва стояла так само на платформі самостійності України, як і командний склад.

Минув рік надлюдських зусиль, жорстоких боїв, блискучих пере-

мог, гірких невдач. Під ударами московського імперіялізму і кількох фронтів українська держава не встоялася. В чотирикутнику смерти догоряла героїчна українська армія і з нею славний корпус Січових Стрільців полк. Євгена Коновальця.

Було ясно: один етап визвольної боротьби скінчився невдало. Наступив новий етап. З новими вимогами і новими завданнями. Тоді, як одні, прибиті свіжою невдачею, не були в силі піднести зір вгору і опам'ятатися та падали в паніку і зневіру, а другі в новій ситуації продовжували старими методами визвольну боротьбу, для Е. Коновальця стояло питання: винайти новий шлях, нові форми для революційної сили і дії. І він створив підпільну Українську Військову Організацію. Вже в останніх тижнях 1920 р., кладе перші фундаменти під її існування. Повернувшись у червні 1921 року з-за кордону, куди був виїхав ще 1920 р., цілу свою організаторську силу і весь талант кладе під розбудову УВО. І вже цим виходить він на перше місце серед своїх історичних сучасників. Він перший зрозумів як слід, яких треба форм для ведення визвольної боротьби по втраті державності.

Народ мусить стати на чисто національному духовому ґрунті, на якому мають виховуватися нові кадри, які знатимуть одне гасло «Україна понад усе». Це завдання вводить в чин полк. Е. Коновалець в Організації Українських Націоналістів. Він стає не тільки його творцем, але й духовим провідником.

Створення ОУН дало нації нову епоху. Організація ця знаходить відгук і попертя в цілій Україні. Увесь народ зрозумів, що не хто інший, а кров власних синів при-

несе Визволення. Зрозумів, що нація мусить віднайти наново своє історичне минуле і черпати всю свою духову силу з національної скарбниці.

* * *

Коли повернемо до характеристики обох героїв, то побачимо одне. Їх шлях був тяжкий, але вони встоялися, а що більше, вони створили нову епоху — епоху визвольної боротьби. Усі найменші їхні діла ціхувала любов до народу, його добро і його майбутнє. Щоби оцінити їхні чини, мусимо по другій стороні поставити ці великі труднощі серед своїх і чужих. На тлі безвихідного положення, хаосу, різних чужих течій — вони виходять на вершини як побідоносці і тому вони стали гордощами українського народу. Перегляньмо тільки їхні дії на еміграції і тоді побачимо, яка їхня величезна праця.

В листах С. Петлюри знаходимо: «Я персонально думаю, що і в 1917-20 роках Англія більше виявила би інтересу до українських справ, коли б боротьба на нашій Батьківщині дала наочні докази одноманітності, організованості і дисциплінованості нашої нації, бо в подібних справах інтересуються тільки таким контрагентом, що вартий уваги, який дає об'єктивні докази своєї національної солідарності та підпорядкованості вищим вимогам»...

Хоча їхні могили ще свіжі, сліди, однак, по них починають затиратися. Про їхні великі чини, їхнє життя, є тільки маленькі брошурки, а головню про полк. Е. Коновальця. Думаємо, що наше завдання є вище, як зібратися на годинку, щоби прослухати коротких рефератів чи прочитати кілька статей у часописах. Державні

народи дбають, щоби по своїх великих людях залишився кожний найменший кусок паперу незнищеним. Ми вже сьогодні по англійських полководцях з другої світової війни маємо грубі томи, хоча ці полководці є ще живими.

На осягненнях минулого можемо йти вперед. На прикладах життя і чину великих людей можемо вчитися і поступати вперед згідно з вимогами Батьківщини. На минулому мусимо вчитися, вчитися від великих людей-героїв. Вчити-

ся можна тоді, коли ми пізнаємо цих великих людей-героїв. Вчити-ся можна тоді, коли ми пізнаємо ту минувшину і пізнаємо звідкіля наші герої набирали цієї живучої сили, яка допомогла їм вийти понад загал.

Нам волі ніхто в дарунку не принесе. Ми мусимо вибороти її самі кров'ю своїх синів. І ця істина хай стане моттом наших днів, а зокрема в хвилину віддання пошани героям української збройної сили.

О. Олесь

ТЕРНОВИЙ ВІНОК

(Присв'ячено полк. Е. Коновальцеві)
(Уривок)

В великих людях — вільний дух
До тіла людського прикутий...
Їх вабить крила розгорнути,
Їх кличуть простір, воля рух.

Вони не заснуть і в ночі!
Їх будить зойк і крик народній,
Вони то в небі, то в безодні,
Їм сниться слава і мечі.

Що стіни — мури? Розвалить!
Що скелі — гори їм розперти!
Перемогти, або умерти, —
Однаково прекрасна мить!

Життя для них — це боротьба,
Вони родилися для чину,
Розкуть закуту Україну,
Звільнити вічного раба!

Це зміст життя їх, це мета,
Це їм призначена дорога,
А там за нею — перемога,
Квітки і брама золота.

І йдуть вони, і безліч їх
Упало славно на дорозі,
Ні плач, ні ворога погрози
Не здержать радісний потік.

Борис Лисянський

**ПАМ'ЯТІ ГОЛОВНОГО ОТАМАНА
ПЕТЛЮРИ**

25-го травня 1926.

На тихім цвинтарі в далекій чужині
Спокійно спиш Ти по житті бурхливім
І мариш у довічнім сні
Нарід свій змучений побачити щасли-
вим.

Щоб він, звільнився на віки від кайдан,
Попростував вперед шляхами слави
Й, замість раба, господар став і пан
Своєї власної потужної держави.
Великая, священная мета
Нам дасть запал, дасть духа творчу
силу,

Прийдуть дні радості — і воля золота,
Осяє, Батьку наш, Твою святу могилу!
І, осягнувши долі височин,
Відроджена, щаслива Україна
Вшанує гідно героїчний чин
Свого улюбленого тероя-сина,

Зібрав: Д. В.

Із світу атома та нової зброї

(З англійської преси)

Ляс Вебас (Невада) 23. 3. — Ройтер.

Перша, від 1951 р., підземна атомової експлозія пройшла успішно в околиці Юка Флет. В Ляс Вебас, 75 миль від місця вибуху, ніхто із «сірих людей» не знав про цей найменший з черги вибух.

Ця експлозія тридцять восьма з черги — була добре видна у формі малої вогненної кулі в Еджелс Пік, 55 миль від місця зриву, що згодом знялася стовпами радіоактивного пилу, творячи добре знаний «атомовий гриб».

Беззгучний водневий вибух:

14. 3. 55 р. Секретар закордонних справ, сер Антін Іден, беручи участь в дебатах про оборону в питанні уживання атомових та водневих бомб, заявив у парламенті, що вибух тих бомб не мусить, як ствердили найновіші досліді, викликати притаманного попереднім детонаціям, блеску чи гуку.

Женева:

Влітку цього року відбудеться міжнародня конференція спеців атома. Місце конференції — Женева; тема — сила радіоактивних протонів та пилу.

Ужиття атомової зброї лише у «100 %-вій війні»

Ройтер: Париж, 15. 3. Головний командант Північного Атлантийського Пакту (НАТО), ген. Грюнтер, заявив на пресовій конференції, що він не думає вжити атома в якійнебудь «загумінковій» війні.

Нищівна сила атома буде застосована лише в стовідсотковій «Ол-авт» кампанії. Ген. Грюнтер підкреслив перевагу вільного світу в ділянці атомової зброї. Він сказав, що у випадку атаки зі сторони большевиків, напасник може за це дорого заплатити. Дальше генерал ствердив факт, що ідея теперішньої війни — це застосування тактики далекосяжних летунських рейдів із кульмінаційною точкою — атомове бомбардування.

Совети — сказав Грюнтер, щойно в 1945-46 роках почали працювати над розвитком далекосяжної летунської сили. Згаданий факт дає державам вільного світу перевагу в досвіді, техніці й запасі технічних та атомових припасів.

Нові роди атомової зброї

Збройні сили зах. Європи мають до розпорядимости велику кількість нової, донедавна ще «таємної» зброї:

а) 288 мм гармата. Вистрілює високорозривні, чи атомові стрільна. Засяг — до двадцять миль. Віддаль власних військ — пів милі від місця вистрілу. Гармата може вистрілити тільки шість стрілен протягом одної години. НАТО має 30-ть таких гармат в Німеччині.

б) «Чесний Іван» — вільно літаюча артилерійська ракета. Заряд — атомовий, засяг — 20-ть миль. Батерії тих «Іванів» розкинені по зах. Німеччині.

в) «Капраль» — ракетне стрільно, засяг 75 миль, швидкість — скоріша декілька разів, як швид-

кість голосу. Заряд — атомовий. В Європі маємо десять вистрільних площадок для цього ракетострільна.

г) «Матадор» — літак без летуна. Змодернізована, виправлена версія колишнього німецького «V 1». Засяг — 500 миль, заряд атомовий. Швидкість — «субсонік». 150 «матадорів» є розкинені по зах. Німеччині.

д) «Нік» — радар — кермоване стрільно (не атомове). Цільність — до 50 тисяч стіп, через віддалі 17-ти миль. Ціль — зістрілювання ворожих літаків.

е) «Теріер» — як «Нік». Уживаний військовим флотом.

е) «Реґулюс» — як «Матадор». Вистрілюється з кораблів і підводних суден.

з) «Горобець» — засяг — 4 до 8 миль (не атомове) стрільно в стадії удіпшень.

ж) «Сокіл» — ракетне, не атомове стрільно із власним радарним «розвідчиком». Вага — 100 фунтів. Вистрілюване з літаконосців.

Чи «товариш Качалка» має такі «технічеські» чудасії — невідомо. Відомо, що «не все в середу Петра», а коли взяти до уваги ще внутрішній «ворожий» елемент, тоді сили Кремля не є такі застрашаючі.

* * *

Службовий підстаршина-дивізійник робив в одному малому місті у Словаччині перегляд розставлення варт, під час якого йому вдалося випадково застукати двох словацьких партизанів з важливими документами. Згадані документи вислано до дивізійного штабу в Желіні, який зарядив дати відзначення нашому підстаршині за відвагу.

Про цю подію рознеслась зараз вістка по цілому місті і навіть

словачки зацікавилися відважним підстаршиною.

Анічка: — ... »Цей підстаршина мусить бути напевно пристійний, гарний, а в першу чергу — відважний«.

Марічка: — »Пристійний?« — по хвилині надуми: »Так! Але не відважний«.

Анічка: — (здивовано) »Звідкіля ти знаєш, що він не відважний?«

Марічка: — ... »бо я прала його штани«...

* * *

Ген. Шандрук, відвідуючи вояків у фронтовій полосі в Австрії, застукав одної ночі «нахщуб» команду. При вході до сотенної канцелярії він побачив під деревом сплячого, старшого віку, вартового.

Ген. Шандрук: — »Вартовий, встати! Як твое прізвище!«

Вартовий (заспано): »Мое прізвище? А ти хто такий?«

Ген. Шандрук: — »Генерал Шандрук! Що не бачиш?«

Вартовий: — піднімається та: »Я Василь... і т. п.«, а відтак по хвилині надуми: »Як ви генерал, то вам потрібно в першу чергу віддати почесь, тому заждіть хвильку хай принесу з воза кріс і вам засалютую«.

подав В. Томків

М. Б-К.

ФОРМОЗА

Минувшина та сучасність

Майже всі політики світа ломлять собі голову, як розв'язати проблему Формози та погасити на цьому острові вже започатковану воєнну акцію, яка дуже легко може бути причиною третьої світової війни.

Острів Формоза, 240 миль довжини, пробігає рівнобіжно до китайського суходолу у віддалі сто миль. Китайське народне вірування говорить, що в давнині величезні потвори, що жили на бережжі моря, скочили у воду і поплили в море у віддалі около сто миль. В гніві вони почали плескати своїми хвостами по воді, величезні хвилі піднеслися вгору, з чого витворилася — земля і гори. Відтак потвори скорчилися, сховалися у підніжжя гір та слідкують за подіями, які відбуваються довкруги них. Навіть тепер часами чути їх рев, що є доказом їх гніву.

В початках острів був легендарним суходолом та осідком морських піратів і розбійників. В теперішній момент історія Формози неначе повторюється. В 17-ому віці провідник незадоволених китайців — Коксінга, який воював проти тодішніх володарів Китаю, поніс поразку та зі своїми військами подався на Формозу. Коксінга мріяв роками повернути війною на материк, однак, не діждався цієї хвилини і помер на Формозі. Теперішні прихильники Чіян-Кай-шека вважають Коксінга за національного героя та вивчають історію його часів в старшинських школах. Чи Чіян-Кай-шек буде новітнім Коксінгом та чи зможе повернути на материк — покаже майбутнє.

В другій половині 19-го століття Формоза переходить під окупацію японців, яка тривала до кінця останньої війни. З хвилиною залишення Формози японцями, теперішні потути, а головню західні, передали Формозу Чіян-Кай-шекові, який по програній війні з комуністами мусів опустити материк.

Населення та господарські ресурси.

На острові перебуває ще тепер біля 160 тисяч тубильців, які живуть у горах і не беруть участи в житті цілого острова. За часів японської окупації було дозволено цим мешканцям сходити з гір раз у рік і за це вони були зобов'язані платити данину. Крім цього, є біля сім мільйонів поселенців, які займаються головню рільництвом. Після останньої війни з комуністами на Формозу прибуло багато втікачів та 600-тисячна армія Чіян-Кай-шека.

Під оглядом економічним значіння Формози досить поважне. За часів окупації острів був головним доставцем цукру до Японії. Тепер продукцію цукру дещо ограничено та посилено управу рижу. Високо стоїть продукція цинамону, який є головню експортований до Австралії. Крім цього, є дещо вугілля, нафти та золота. На спеціальну увагу заслуговують, і то з мілітарної точки, сухі та мокрі порти для будови та направви кораблів.

Армія Чіян-Кай-шека.

Як я вже згадав, армія Чіян-Кай-шека начислює 600 тисяч людей, різного рода зброї; зброя

переважно американська, до атомової зброї короткого засягу включно. Вояки Чіян-Кай-шека переважно не жонаті і їхні родини перебувають в комуністичному Китаї. Дружитися з місцевими дівчатами їм заборонено. Дух армії, як стверджують обсерватори, є високий і всі вояки живуть надією повороту на материк, щоб стрінутися зі своїми рідними. Платня вояків відносно низька, бо, наприклад, вуглекоп заробляє більше, як молодший старшина армії. Дисципліна в армії дуже велика, вояків підготовляється до негайної дії. Залоги, які перебувають на островах Кемой та Матсу, є під постійним обстрілом червоних. Залога острова Кемой, віддаленого тільки дві милі від материка, є стало наражена на атаку комуністів. Самий острів майже не має рослинності і дає можливість червоним завважити кожний рух, так що вояки мусять перебувати в бункрах, побудованих в піску.

Команда армії при кожній нагоді пригадує воякам про хвилину повороту на материк, а пісню, в якій згадується про поворот, відспівують кожного ранку і ввечері після закінчення національного гимну.

Політичне виховання армії відбувається на зразок большевицький. Свою політичну роботу та разом службу безпеки в частинах виконують політичні комісари, які не є залежні від військової команди, а підлягають безпосередньо державному департаментові безпеки, на чолі якого стоїть старший син генераліссіма Чіян-Кай-шека. Він перебував довгий час у Москві, засвоїв їх методи і тими методами воює проти п'ятої колонії, яка за всяку ціну старається просякнути на Формозу. Формозь-

кий уряд зі своїм шефом безпеки мають за собою, не враховуючи комуністичних країн, найбільше вироки смерті. Службовці безпеки стережуть пильно вояків, цивільне населення, а спеціально чужинців, яких син генераліссіма не любить.

Стратегічне значення Формози.

Формоза, завдяки своєму положенні, має велике стратегічне значення для обох сторін. Хто має Формозу, цей може без великого клопоту контролювати рух кораблів до Китаю і назад. Залога Формози боронить безпосередньо також Гонг Конг та інші острови. Американці розуміють, яке має значення Формоза, і тому не жалують гроша для підтримки Чіян-Кай-шека. Формоза зі своїми летунськими базами має велике значення спеціально для акції винищувачів. Вона зі своїми морськими верфами (сточнями) має неабияке значення для морської флотії, бо якщо б не було Формози, треба тягнути кораблі до Японії для направи. Багато американських військових експертів твердять, що з переходом Формози в руки червоних, Америка буде змушена відтягнути лінію оборони на дві тисячі миль. Москва має на Далекому Сході щонайменше 90 підводних суден і якщо Формоза попала б червоним, дія московських підводних суден може поширитися на далекі простори.

Політична розв'язка.

Політики висувують різні роди розв'язок, які, на їх думку, могли би розв'язати проблему Формози. Одні ставлять пропозицію, щоби острів віддати під комісаричний заряд Об'єднаних Націй, інші, знова, пропонують створити окрему незалежну державу.

На висунуті пропозиції напевно не погодиться ні Чіян-Кай-шек, ні

його люди. Приняття згаданих пропозицій означало би залишити раз назавжди ідею повороту на материк та залишити поборювання комунізму. Чіян-Кай-шек докладно здає собі справу, що, якщо він раз залишить ідею боротьби з комунізмом та повороту на материк, він в жодній ситуації не здобуде прихильників і його кар'єра скінчена. Покищо кожний прислуховується, що скаже Америка.

Президент Айзенгауер у своїй промові, 10 квітня ц. р., сказав: »За оборону островів Кемой, Матсу та саму Формозу є відповідальні національні війська. Америка дала так велику допомогу і озброєння війська, що армія Чіян-Кай-шека є здібна сама оборонити ці острови. Америка, однак, буде пильно приглядатися до розвитку подій та буде держати свої сили в поготовті, якщо б червоні почали ширшу акцію«. Стівенсон, кандидат на президента, неначе у відповідь Айзенгауєрові заявив, що Америка через Формозу втратила багато приятелів-союзників і радить, щоби Формозу залишити на власну долю.

Образ буде неповний, коли не згадаємо самого материка — Китаю. Знаємо, що першою проблемою комуністів було знищення окремих каст. Різниця між поодинокими кастами в Китаї через довгі століття була дуже велика,

подібно як у середньовіччю в деяких західних державах Європи. Син робітника чи рільника ніколи не мріяв про вищу освіту, чи перехід до вищої класи. Вже від хвилини уродження, він був призначений до даної касты, до якої належали його батьки. Комуністи поволі зрівняли всіх, а в першу чергу кинули клич, (як і всюди) »Знищити високі касты. Влада для пролетаріату!« Треба підкреслити, що навіть тепер у Китаї є ще області, де задержано дрібну та середню власність і колгоспи не всюди впроваджено. Правда, теперішній комуністичний режим зрівняв усіх і кожний став жебраком, але головню нижчі верстви бояться повороту поміщиків і багатих промисловців, які не завжди обходилися зі своїми підвладними по-людськи.

Комуністи день-у-день говорять своїм підданам, що Чіян-Кай-шек створив уряд зі своєї рідні та кривих буржуїв, яким ходить тільки про те, щоби відібрати своє майно і повернути знову їх у невільників. Чіян-Кай-шек покищо про реформу не говорить і це є одною з найслабших його сторінок. Тому багато західних держав не заявили себе явно по стороні Чіян-Кай-шека, хоча розуміють добре небезпекв комунізму та стратегічне положення самої Формози.

Переклад: Б. Свирида

ДІЯ ГЕЛІКОПТЕРІВ У МАЙБУТНІЙ ВІЙНІ

(З матеріалів військового журналу »Солджер«)

Післявоєнна військова техніка пішла так вперед, що потуги західнього світу, а головню Америка та Британія, призадумуються

над змодернізованню зв'язку та постачання. Вони плянують в першу чергу заступити транспортів автв гелікоптерами нового типу.

Американські військові експерти, в міру спроможностей, уже частинно розв'язали цю проблему, впроваджуючи до армії окремі гелікоптерні відділи, які поступово усувають автомашини. Найновіший тип гелікоптера може помістити 40 вояків в повному виряді, або три амер. «джіпи». Англійська фірма «Бесмерлянд» проектує гелікоптер, який зможе перевозити 450 вояків, або 45 тоновий танк.

В англ. армії вишколюють спеціально летунів до кермування гелікоптерами, щоб підготувати нові кадри в цій ділянці.

До кінця 1959 року до американської армії буде впроваджено 12 гелікоптерських батальйонів і кожний з них матиме 67 машин. Деякі з них будуть у силі перевозити по 20.000 фунтів ваги. В практиці, гелікоптер підносить три рази більший тягар, як сам важить. Гелікоптери будуть застосовані замість двигунів при виладоуванні чи перевізці машин з замінованого терену, або у випадку зірвання мостів. Гелікоптери можуть стати допоміжними при вивантаженні кораблів. В останньому випадку — це передбачується, коли забракне людських робочих рук.

Гелікоптер виправдав себе вповні під час війни в Кореї. Він служив до транспорту військ, ранених, обсервації, як також для постачання боєприпасів під час окруження чи в недоступних місцях.

В часі замирення на Кореї перед головною командою О. Н. виринула проблема транспорту 5.000 гіндуських вояків, бо корейський уряд був проти перемаршу гіндуських військ через їхню територію. Проблема цю розв'язано, бо взято на допомогу гелікоптер. Одна сотня гелікоптерів впродовж

одинадцяти днів перевезла з Інчом до Панмуньйон 5.000 війська в повному виряді на призначену лінію перемиря.

Англійський експедиційний корпус застосував гелікоптери до поборювання комуністичних партизан в Маляях, які уможливили доступ до непроходимих лісів. Хоча англ. війська і надалі вживають бомбовиків до бомбардування, але до постачання припасів та медичної обслуги використовується тільки гелікоптери. Будова летовищ в джунглях забрала би багато часу та праці, як також в таких місцевостях будова летовищ вимагає дуже великих коштів, а гелікоптери потребують тільки невеликого місця на приземлення, тобто потрібно вирубати кілька дерев в джунглях, щоб він міг осісти.

Ген. Р. Г. Бовер вияснює, що при висадці потрібно невеликої кількості гелікоптерів, які в скорому часі є в силі перевезти велике число вояків з літаконосця і тут відпадає потреба висадкових човнів. Більші гелікоптери будуть потрібні при розвантаженні кораблів і тут можна заощадити багато робочих сил, яких відчувається брак під час війни. Гелікоптери розв'язують також проблему прямого постачання на фронтові полоси.

Вони будуть служити до висадки військ в запіллі ворога, при чому тут потрібно спеціально вишкolenих вояків-спадунів, як рівнож спеціального виряду до десанту.

Головне командування фронту не потребує великих резерв військ в запіллі, бо тут улекшений перевіз військ з менш загроженого відтинку фронту. При допомозі гелікоптерів головне командування зможе робити маневри військ, а

такий маневр має велике значення в теперішню атомову еру, бо велике скупчення військ в одному місці може бути наражене на масове винищення з огляду на атомові та іншого роду бомби.

Через пряме та шкоре постачання до армії, дивізії, полку чи куреня, не потрібно великих відділів транспорту, як також не потрібно творити окремі магазини по країнах чи містах, коли пряма доставка є уможливлена. В критичній хвилині можна шкоре перевезти війська з одної країни до другої, як, напр., з Франції до Німеччини і т. п.

Американці провели пробу з гелікоптером та 3 тон. автом. Виявилось, що гелікоптер може перевезти два і пів рази більше тягару та шкоре як авто, хоч авто оперувало на добромu шляху, а під час війни добрих доріг є мало.

Військові експерти випробували перевезти вповні змонтований барак на 38 вояків, який вмонтували під гелікоптер та перевезли кілька миль під гелікоптером на призначене місце. Досвід виказує, що під час війни при допоміг гелікоптерів зможуть в шкорому часі розбудувати магазини, відпочинкові табори чи мешканеві табори.

Під час військових вправ у Німеччині виявилось, що гелікоптер має всі дані перевезти шкоре ранених до Англії, як при допоміг санітарного авто, з фронтової полосу до військового шпиталю на віддаль 60 миль.

Правда, гелікоптер коштує дорожче, як кілька авт, та потребує

більше палива, як авто, як теж вимагає краще вишколеного летуна, але зі зміною і поступом воєнної техніки в загальному введення нових засобів в транспорті є конечністю.

Треба взяти під увагу, що шкорість гелікоптера не є ще вдоволяюча, і тому у фронтовій полосі він не оправдує себе вповні, коли пригадаємо, що літаки мають велику можливість знищити його. Додатньою сторінкою є це, що гелікоптер є охоронений від засягу радару (себто низьким летом над землею), тяжкої протилетунської артилерії та винищувачів нового типу.

Винахідники не вдоволяються вповні гелікоптерами і тому вони почали спроби замінення їх новими родами літаків, які можуть підноситися вертикально вгору та розвинути більшу шкорість, як звичайний турбіновий літак. Вертикальний літак має ще ту добру прикмету, що може робити далеку віддаль і має ці самі протиоборонні урядження, як турбіновий винищувач. Він не потребує спеціальних леговищ для приземлення і може бути використовуваний на кожному терені.

Конструкція вертикального літака полягає в тому, що він має два пропелери та три до приземлення (два на кінцях крил, а один при хвості).

Вже в недалекому майбутньому практика викаже, що візьме верх: чи гелікоптери, чи вертикальні літаки. Незаперечним, однак, є, що авто мусять дати першенство новим засобам транспорту.

* * *

З листа до адміністрації «Сурмача»

— «Другого числа «Сурмача» прошу не висилати на мою стару адресу, бо вкоротці знова міняю

адресу. Пробачте, що завдаю Вам клопоту і що зміняю так часто місце постою, як жінки постанову».

Подав: І. Ф.

“Гом ґард” в 1940-45 р.

(На підставі англ. джерел, а головню «Брітаінс Гом Ґард»
— Джон Брофи)

Двомільйонове військо, яке виграло війну, не беручи в ній участі.

1940 рік. Польща, Норвегія, Данія, Бельгія втрачають самостійність в кількох місяцях в користь гітлерівської імперії. Франція в той час числила свої останні дні. Муссоліні почав посуватися з Лібії в сторону Єгипту, до Суєзького каналу — ключового вузла Брітанської Імперії.

Проти сподівань Гітлера — французькі і британські війська не здаються в Дункерк, але, залишаючи майже всю зброю, в силі 300 тисяч переправляються каналом на острови В. Британії. З хвилюю повороту 300 тисяч військ, відітхнули мешканці острова, сподіваючись, що принайменше протилетунська оборона буде більш успішна. В цьому році Америка не брала ще участі у війні. Всі інші союзні європейські держави самі були залежні від чужої допомоги.

Армія Гітлера була віддалена тільки 21 миль. Виглядало, що мрії Гітлера здійсняться. Західна Європа та Півн. Африка стануть складовою частиною його імперії, США можуть забрати для себе південну Америку та Канаду, СССР — Схід. Британія залишиться васальною державою.

Пригадаємо, що II-га світова війна застала В. Британію вповні не приготованою. Відчувалося брак зброї, вишколеного вояка, літаків і т. п. Німецькі літаки, як оповідає Джон Брофи, навідували щораз частіше Лондон, Ковентрі, Брістоль, Ліверпуль та інші міста.

Скидували бомби на визначені об'єкти майже без жодних втрат для себе.

14 травня, 1940 р. Тодішній секретар стану війни Антін Іден в радіопередачі заявив: «Нація потребує велику кількість мужчин у віці 15-65 років (в практиці приймають від 18-65 років), які добровільно бажають допомогти батьківщині. Першим завданням нових, допоміжних формацій, буде: нищити ворога в кожній закутині країни, якщо він осмілиться зробити висадку.

Члени допоміжних формацій не будуть одержувати платні, тільки уніформу та зброю».

В плянах військового департаменту виготовлено запотребовання на 150 тисяч мужчин, однак, уже в перших двох тижнях зголосилося 400 тисяч, а в шести тижнях один мільйон добровольців. В перших місяцях новостворені одиниці мали назву: Л. Д. В. (Локал Дефенс Волонтірс), і аж при кінці липня, після промови Черчіля, Л. Д. В. переіменовано на «Гом Ґард». В останніх роках війни «Гом Ґард» начислював біля 2 мільйони мужчин.

Коли стрінеш, ще тепер старшого віком англійця і питаєш чому він спішив до «Гом Ґарду» — відповідь буде; я не міг допустити наїздника до моєї батьківщини. Я не міг стерпіти, щоби він руйнував мій дім, забудову, мої міста, села. Я не міг допустити до

цього, щоби мене обвинувачували, як непатріота мої діти, внуки, правнуки.

Серед перших добровільців до «Гом Гард» в 75 % — це колишні ветерани I-ої світової війни 1914-18 років, у віці понад сорок років. Між ними знайдемо мешканців міст і сіл, лордів і їх робітників, гірників і рільників; всі вони вже в перших хвилинах домагаються зброї.

В той час не вистачало зброї для армії. Зброя «Гом Гарду» (в перших місяцях — це палиці, приватні рушниці та пістолі, і на сто мужчин 2-3 старі кріси. Найновіша і найбільш «надійна» зброя «Г. Г-у» — це «Молотов коктейль» — новітня, домашня бомба з пляшки з пива, наповнена нафтою, або бензиною, смолою і тиром. До корка була прикріплена флянелюва ленточка, намазана легко запальним матеріалом. Цього рода бомба мала бути уживана до запалювання ворожих танків.

Брак зброї не здержує гом-гардійців від праці. Ветерани 1914-18 років здають собі справу скільки жертв наносить війна цивільному невишколеному населенню. Крім відбування стійок та початкового рекрутського вишколу, старих вояків цікавлять здобутки нової техніки, нової тактики. В них розбуджується бажання пізнання всього, що нове. Новики витрачують час на звичайний вишкіл. Обмін досвіду та нових ідей перемищуються в одну цілість і творять нову силу.

Тоді ніхто не дивився, що його стрій мав різнокольорові латки і тільки маленькі нашивки вказували на приналежність до «Гом Гарду», який, як і армія, мав територіальні назви.

Згодом кожний з гом-гардійців одержує по кілька гранат. В допо-

могу відтак приходять Northover — стрільна, подібні до фавст-патронів, тільки з підставкою. «Нортсвер» виказується дуже практичним під час війни в Африці.

Однак, гом-гардієць, як і кожний вояк, почуває себе менш вартісним, коли він не має кріса, або автомату. В пачатках 800.000 крісів присилає в допомогу Америка, відтак після 1941 р. гом-гардійці одержують британську зброю. «Бровнінг» — кріс-автомат стає улюбленою зброєю «Гом Гарду».

Багато свідків пригадує собі цей день, коли рознеслась вістка, що до їх магазинів прийшли кріси. Більшість гом-гардійців не повертала навіть додому на обід, тільки прямо з праці спішила чистити нові кріси та подивитися на нову зброю. 800.000 крісів в одному дні це була велика допомога для обопони батьківщини.

Гаслом «Гом Гарду» було: «Слідкуй та інформуй» — «Обсерв енд інформ».

Згодом вишкіл і вигляд гом-гардійців цілковито змінюється. Ми бачимо їх над морем коло протилетунських гармат, при радіових апаратах, протилетунській зброї. Їх можна було побачити, як вони прекрасно замасковуються в терені, а головню мешканці сіл, які зжилися з природою. Коли приїдеш до міста, чи в околицю, недалеко від великих міст, можна було побачити окремі батальйони — великі гурти людей, в сільських околицях тільки малі гуртки. Виконання наказу було дуже часто відмінне, як подавала головна команда на папері, бо кожний з місцевих провідників додавав своє індивідуальне «я», але в загальному, мимо зовнішніх різниць, все творило одну цілість: виконати наказ батьківщини.

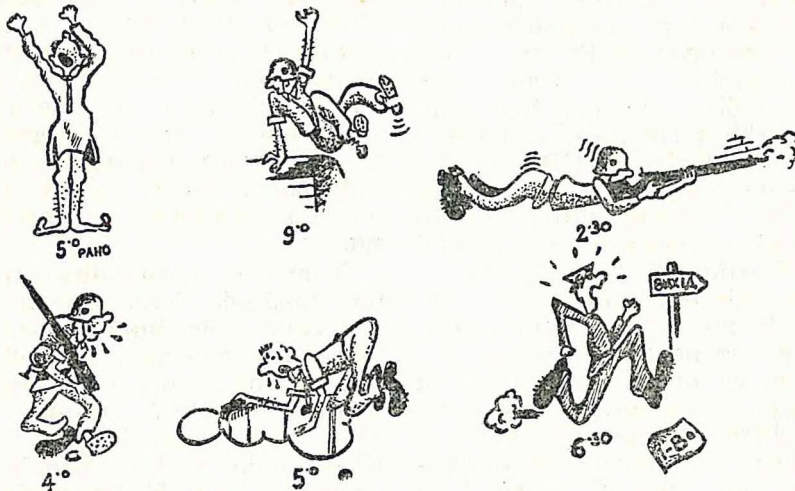
Небезпека створила т. зв. «парттайм», неплатну армію. Цієї армії Гітлер не міг передбачити, однак, вона дала країні мілітарну силу і безпеку. Це була характерна британська реакція на небезпеку. «Гом Гард» дав змогу десяткам тисяч молодим воякам виїхати до інших країн і там зводити остаточно бій. Молодий вояк був

певний, що його країна є забезпечена і на її кордонах стоять нові оборонці, хоч старші віком.

Нова формація навчила своїх членів дружби, співпраці і поставила сусідів, які не раз віками провадили гризню в одні ряди. «Гом Гард» — це гідний наслідування образ єдності нації.

ГЕЙ, ГУ! ГЕЙ, ГА! TAKE TO В НАС БУЛО ЖИТТЯ!

Чужинець під час ігрищ в Іспанії

Чужинець: — «Не можу зрозуміти, чому еспанці зацікавлені в боротьбі з биками».

Еспанець: «Бо він пригадує нам, що він зрозумів скоріше небезпеку червоної плахти, як люди».

По дорозі зі Заг. Зборів СУБ

Безпартійний: «Інж. Г. говорив з гумором, як ніколи, а ти ані разу не засміявся».

Партійний: «Я буду сміятися аж вдома, бо мої однодумці могли б

подумати, що я перейшов на сторону опозиції».

В редакції «Української Думки»

Редактор до дописувача: «Закидувати їм злочини і подавати прізвища не є добре, бо справа може опинитися в суді і якщо не будете мати наявних доказів, тоді вас жде кара за образу».

Дописувач: — «В цьому випадку подайте без прізвищ і назвіть їх загальною назвою «Демократи».

Збройний спротив в ССРСР

(Підсумки з реферату виголошеного в місяці лютому ц. р., в німецькому клубі в Лондоні п. Брігіттою Герлянд)

Предсідник (німець) Л. Бліт, представляючи доповідачку, на вступі заявив. — »Фрау, Брігітте Герлянд, не любить говорити про терпіння в конц-таборах ССРСР — її завданням є: подати кілька фактів про боротьбу в ССРСР та надії, якими живуть поневолені народи«.

Після нього виступає молода і пристійна, хоч нервово вичерпана, пані Брігітте. Починає доповідь про положення Воркути, про копальні вугілля та про те, що у Воркуті є біля пів мільйона засланих. 50 % в'язнів — це люди з різних республік ССРСР, других 50 % — це засланці з »сателітних держав«, а головню німці. В першій групі є переважно українці з Зах. України. З Великої України засланці розміщені в інших таборах Воркути. Всі вони мають відсидіти тут по 25 років найменше, а навіть після відбуття кари не можуть повернути до своєї країни. 25 % засуджених за приналежність до політичних організацій, — це одинокі українці із Зах. України. Інші, хоч також попали як політичні, це ті, які ставили особистий спротив, незорганізовано, або не виконали певних зобов'язань супроти влади. Є також багато, які не мали нічого спільного з політикою, тільки через різні обставини попали під цей закон. Невинних є рівнож велика частина. З огляду на це, що Воркута положена на краю світа і втеча з табору є дуже тяжка — місце це є вигідне для влади, якої ціллю є відсепарувати ворожі елементи від решти населення. За її калькуляцією, Ворку-

та не поплачується тому, що тисячі людей через цілих п'ять місяців (за винятком тих, що працюють у копальнях) сидять без праці і саме очищування від снігу доріг забирає за багато людської енергії та праці. Їх присилювали плекати ярину, з якої нічого не виходить, бо клімат є за холодний. Правда, вони заробляли на місяць від 100-150 рублів, але коли взяти ціни, то фунт масла коштує 28 рублів, фунт м'яса 35 рублів, фунт цукру 20 рублів, а ліпстик тільки два рублі, це ще не говорить, що в таборі є добре. Відтак вона задержується над окремими фрагментами з життя табору, а головню над окремими національностями.

Перша і найсильніша група — це українці. Вони ставили зорганізований, збройний спротив більшовикам, почавши від 43 року. Це не був спротив поодиноких малих груп. Це була армія — УПА, якій допомагали і діти і жінки. Ціла нація в Зах. Україні брала участь у боротьбі. Боротьба велася проти Москви та колгоспів. Українці ненавидять Москалів навіть на засланні. Балтійські народи також відносяться з ненавистю до Москалів. Великий спротив ставили українці в 48-49 роках, коли насильно Кремль почав впроваджувати колгоспи в Зах. Україні. Українці знали, що з втратою землі і господарства вони стануть батраками, а тим самим залежні цілковито від більшовицької влади. Вони ставили спротив також тому, що для них колгоспна ідея психічно не приемле та чужа.

В цьому таборі (8 000 в'язнів) були у великій кількості москалі, а головню студенти. Вони заанималися переважно дискусіями (працювати не любили) і в яких вони шукали розв'язки в економічній та політичній ділянках. Всі вони дійшли до висновку, що соціалістична система не надається для кожної країни.

Окрему увагу вона присвячує «монашкам». «Монашки» — це головню бувші монахині, які не прийняли московського православ'я. Вони займаються пояснюванням Св. Письма та наукою Христа. Монахині не прийняли православ'я, як також вони стоять на становищі, що комуніст не може бути добрим християнином.

Окреме місце вона присвятила штрайкові у Воркуті зараз після смерті Сталіна. В часі штрайку большевики зробили навіть полекші, але коли їм вдалося заманити провідників штрайку ніби на «мітинг активу», яких опісля ніхто вже більше не побачив, то-

ді полекші знесено і все пішло своїм старим ладом.

Вона сама бувша комуністка, але коли побачила большевиків у 1945 році в Берліні і побачила їхню систему, зараз стала їх ворогом. Її заарештовано в Берліні і відіслано до Воркути, де вона перебула вісім років на заслання.

Коли її перевезли до Східних Прус і сказали, що вона може повернути додому, навіть до зах. Німеччини, вона не вірила їм до останку, тобто до хвилини переходу «залізної куртини».

Закінчуючи реферат, вона заявила: «Я вірю, що в Україні, а головню в Галичині, іде дальше завзята боротьба. Свідком цієї незакінченої боротьби були нові транспорти українців два тижні перед моїм виїздом. Я не вірю, щоби українці здали свої позиції».

В хвилині цій п'ять українців (на залі було понад 50 чужинців) гордо споглянули один на другого, що бодай недоля навчила чужинку оцінювати роллю України в боротьбі з Москвою.

І. Ф.

Трагічна дата мого пам'ятника

(Продовження)

II

З другої сторони Лисої гори заходило червоною загравою грудневе сонце. Після чищення зброї стрільці й підстаршини моєї частини відпочивали. По другій стороні дороги, в долині, лісничівку заняли під свій постій німецькі карні частини «делеванги», яких помилково ми сьогодні роззброїли. Вже за цілого пів дня сусідства з ними виникло не мало неприємностей, бо один з моїх людей скаржився, що його на очах обікрали, а господар просив охорони, бо йому почали закидати партизанство.

Причиною було це, що господар не міг піти на зустріч їхнім вимогам у доставі харчів. Я щойно хотів вийти з хати, щоб видати стійці розпорядження — не впустити ані одного з них на подвір'я, коли до кімнати ввійшов стрілець Голіян зголошуючи, що один з «делевангів» — українець, хоче у важній справі говорити зі мною.

Був це двадцятькількалітній юнак, зі спаленим морозними вітрами обличчям, середнього росту і відносно чисто вбраний. На його грудях виднів цілий ряд відзнак

східнього фронту і срібна відзнака ранення. Дістався до карної частини за спізнення з відпустки. Ім'я його було Петро. Прийшов він у справі двох українців і донського козака, яких сьогодні увечорі зловили німецькі стежі під воротами лісничівки. »Якщо їх у час не врятуєте, будуть скоро розстріляні, бо з рук тих бандитів майже ніхто живим не виходить«, — були його останні слова при відході з хати.

Не гаючи часу, я накинув на себе плащ і пішов до сотенного штабу »делевангів«, щоби зорієнтуватися — хто ці спіймані українці і які вигляди на рятунок. Проїшов вздовж саду і зупинився на камінних сходах, якими сходилося на дорогу. Ніч була темна, аж чорна. Внизу, на подвір'ю лісничівки, на вчорашньому місці нашого тимчасового постою, горіли величезні вогні, кидуючи своє, кривавої краси, світло на навислі береги кітловини.

Біля вогнів вовтузилися десятки людей, яких велетенські тіні червоними демонами прорізували темночервоне тло заграви. Все довкруги виглядало так оригінально і в такій дивній пропорції, що я на хвилину забув про ціль приходу. Перед очами почали пересуватися різні образи гірських краєвидів, наче в неповторному сні. Поволі, крок за кроком, я зійшов униз недалеко вогнів. Біля одного з них лежала порубана купа м'яса, а побіч другого — вояки обдирали шкуру коня, якого стерво в стані розкладання ми залишили, якраз тому добу по дорозі. Я не знаю, як довго був би я стояв і думав про записані і незаписані сторінки історії різних воєн від самого світанку людського існування. Про мілітарні досягнення Джінгіс-хана, який кожного свого

вояка випосажав трьома кіньми: на одному він їхав, другого — кобилу доїв і пив у пустині молоко, а третього, у великій потребі, вбивав на м'ясо; і про одноокого Ганібала, який тому дві тисячі літ мусів приглядатися подібним образом в Альпах, ідучи з своєю армією на Рим, коли б нараз не збудив мене з задуми принизливий крик людини, що нісся з другого кінця подвір'я. Стиснувши в руках відчіплену з паса пістоллю, штивним кроком я подався в сторону крику. За хвилину я опинився перед грубим пнем дерева, до якого був прив'язаний один з німецьких вояків. Збоку стояв зі скрученим у двое посторонком інший і, рахуючи голосно і докладно, як на це дозволяє знана нам німецька прецизія, обкладав лежачого по голих плечах: »айнундцванціг, цвайундцванціг, драйундцванціг«... Битий пручався і кричав, кричав...

Здавалося, що хижим болем застигла ціла багряна кітловина, щоби вже ніколи не рушитись до життя. У нерухомій позі, у присідках довкруги вогню, застигли й вояки, і навіть полуміння вогню на хвилю перестала ворухнитись, гей би боялася, щоб не стягнути й на себе гніву здегенерованих синів тевтонської цивілізації.

Я й тепер на холодний розум, щиро вірю, що я був би поповнив вбивство, коли б саме в час не зловив мене за руку Петро і не шепнув до вуха: — »Ось тут, у тій шіпчині, вони сидять, поручнику; їх треба рятувати — цих лишіть, хай себе мордують«.

З пістолем у руці, напівпритомний, я пішов у сторону дильованої шопи. Два вартові відчинили без слова двері і впустили мене до середини. На мою неочікувану поя-

ву, і ще з пістолем у руці (я, мабуть, забув про неї), всі три придержані перехрестилися. Після сьогоднішніх пригод, я не був схильний розчулюватися, і тому без вступу, запитав їх звідкіля походять і що тут, у тому партизанському терені, роблять.

Два молоді — це харків'яни. Там родилися, виросли і разом покінчили політехніку. Старший — козак, походив з Ростова над Доном. Всі три втекли разом від большевиків і, коли опинилися у Львові без середників до життя, зголовилися в уряді праці, який, пакуючись до втечі, спрямував їх до іншого в Познані. В цей самий час через Львів проїздило багато українських селян на Словаччину. Не думаючи довго, усі три вони зрезигнували з Познаня, присілися на селянські вози і поїхали разом на південь. В кілька місяців пізніше на Словаччині захопило їх комуністичне повстання. Працювали цілий час при копанні протипанцерних ровів біля Нітри. Як большевицька влада скінчилася кілька днів тому, постановили переселитися до Гронця над Гроном, де, як чували, панує спокій і порядок. Сьогодні рано вибралися в дорогу і, коли зближалися до лісничівки, придержали їх «делеванги». Не маючи жодних документів, показали німцям ордер уряду праці зі Львова. І цей саме ордер став причиною нещастя, бо німці не можуть собі уявити, як можна було замість до Познаня — поїхати на Словаччину. Не хочуть також повірити, що до уряду праці пішли добровільно і тому також добровільно могли вибирати між Познанем, а Словаччиною.

Даючи надію, що зроблю в їхній обороні все, що в моїх силах,

я пішов до хати, щоби порозмовляти з командантом частини. По подвір'ю вешталися, кляли і щось постійно носили на плечах «делеванги», а на пні дерева, скулившись у двоє, сидів в обкривавленій сорочці недавно караний вояк, що півголосом хрипко скомлів — «О, Єзус Марія, о, Єзус Марія...» Тяжко було пройти коло нього, щоби не зупинитися, бо в душі був певний, що бито і зневажено його за якусь дрібну провину. Я немов особисто винуватий у кривді, бажав його якось винагородити, та не знав як. Дав йому вкінці п'ять банкнотів по тисячці словацьких корон, хоча знав, що це не могло зменшити його болю, як рівнож не могло загоїти його горючих ран на плечах.

Після того зайшов у хату. Ще в сінях долітав до моїх ух піднесений лайливий крик. Біля стола, на якому лежав зі шкур'яним паском при ручці большевицький наган, стояв середнього віку капраль і переслухував (якщо це слово є відповідне) двох словаків, яких також спіймано недавно, коли несли згори картоплю. Це був той самий командант колони, якого частину ми сьогодні рано роззброїли. При кожному слові скакала з його уст біла, мов під час надмірної спраги, слина і від люті його обличчя було перекривлене в лівий бік. Він хотів довідатися, де знаходяться комуністи-партизани, яким вони ніби несли картоплю. Хоча на обличчі видно було побої, вони вперто мовчали. Їхні тіла і одіж представляли собою цілу руїну. Мусіли бути з роду бідаками. Одіж була пошарпана, зношена, часом і мокра. Обличчя земної краски, лише очі горіли якимсь дивним вогнем, може бажанням жити. В одного на ногах

були черевики, а в другого чоботи, обвинені шматами. В обох губи були грубо опухлі і, видно від осінніх вітрів і дощу, глибоко, аж до крові, потріскані.

На хвилю в кімнаті запанувала тиша. Скривлене обличчя капрала почало поволі випростовуватись і я навіть подумав, що він був досить пристійний мужчина. Ще момент і він навіть усміхнувся до обох словаків і навіть вимовив «проміте мне». Відтак він знову зморщив чоло, мов у глибокій журбі і, відвертаючись півбоком до обох, промовив: — «Бачите, яка морозна сьогодні ніч, вітер дме в кожний кут, ще кілька днів і свята будуть. Не одна родина вкупі веселитисьме, мимо хижої війни, яка йде і... кінця їй не видно. Я також маю родину... батька, матір... в мене жінка хвора в Дрезден і троє дітей; вони цілими днями у протилетунських схоронищах..., місяцями сонця не бачать. — Я також людина і бажаю вам добра. Моїм обов'язком є очистити оці довколишні ліси від партизанів. Хто винен — покарати, а цивільних людей примусити повернутися до своєї хати. Однак, ви оба не батьки родини, але пси нікчемні. Ви грієтесь отут біля вогню у напаленій хаті, а ваші жінки і діти мерзнуть в горах без шкуринки хліба і без даху над головою. Вони там напевно померзнуть і завтра ви тільки їхні заkostenілі трупи познаходите».

Я бачив, як кожне слово розм'якшувало їх обличчя. Як уста поволі рухалися, а по них струмками спливали сльози. Сльози стопленого в душі льоду й надії... Короткої та все ж таки надії. Надії, яка не одного вдержала, а скільки згубила!... А капраль промовляв далі: «Вони там

згинуть, бо гори обступлені і обшукувані. Кого зловлять — змісця розстріляють. Я одного з вас пущу, щоби привів решту, якщо завтра до полудня вернеться бодай з двома партизанами — всіх відпущу додому; якщо ні, за недодержання приречення задержаного звелю розстріляти. Котрий з вас хоче лишитися, а котрий піде привести язика?» На хвилю в кімнаті запанувала знову тиша. Над одним з них зависла певна невідклична смерть тільки тому, що в легкий спосіб капраль «герой», хотів одержати язика. В половині речення над історією одного життя буде поставлена точка, якої не змете гураган, не пересуне інстинкт самозбереження і не вибілить старе як світ поняття: справедливість. Від помаху пальця оцього капрала залежить щастя невинних дітей, яких сльози стануть їх ранньою й вечірньою молитвою. А може їх трупи завтра лежатимуть на дні річки, яка, за рік, за два, вибілить їхні кості, що, мов закопані талани, лежатимуть віками безчинно, не виконавши на цій планеті свого призначення.

Враз підвівся старший із придержаних словаків і тихо промовив: «Я лишуся тут. В мене там лише жінка... А він лишив жінку і четверо дітей».

Справа була тимчасово поладжена. Один серед ночі пішов у гори, а другий під ескортою до шопи. Коли за ними обома заперлися двері, капраль злобно всміхнувся і сам до себе задоволено промовив: — «Як не можна в цей, то інший спосіб треба продумати». Він був за грубошкурний, щоб відчувати, як глибоко я ненавидів його в цій моменті.

(Продовження на ст. 31)

Г-т Віра

День перемоги

»Пшеницю збираю пане бунчужний. Завтра неділя, четверта в місяці. Вже два тижні збираємо зернятка пшениці зі Степаном, і не знаю, чи будемо мати бодай по п'ять вареників в першу неділю місяця».

Італійське сонце вже похилилося на захід і, хоча тінь вказувала на п'яту годину дня, своїми проміннями допікало ще не одному, хто побоювався скинути сорочку.

В той час я навчився відчитувати години в тіні безлистих галузок молодого винограду. (Листя обірвали курці). Мені було тяжко при звичаїтись до «нового сорту» тютюну, перемішаного з листям винограду, і тому проміняв годинник за 1025 скрутів доброго тютюну. (Тисячу скрутів давав купець, а двадцять п'ять вдалося виторгувати).

Це був час полону ще в Белярії, під час безжурного життя полоненого — новика за часів Михайла Першого, коли нами командував ген. М. Крат.

Скрутив папіроса, оглянувся, чи мого Грицька де не видно, і поставив шкло з електричної лампки до сонця, щоби запалити папіроса. Нараз пригадав Трохима, якого залишив при збиранні пшениці. Згадав вареники вдома зі сметаною... і, ух!... хотів вимовити вояцьке прокляття, бо мало палець не загорівся від промінів шкла, що попали через не увагу на кінчик пальця. Стиснув палець в праву руку, скрут заховав до кишені, і пряму до гарматного полку.

Звичайно, в цей час Ігор вирізує цвяхом (з огляду на брак до-

лота) тризуби або рямці до знімок з золотої бляхи з кексів, або коробок з вівсянки. Мар'ян є на шоферських курсах, а ми зі Степаном говоримо про старі часи. Степан знає мене ще з дому і тому дуже часто на збірці викрикує: »Бий, я го знаю!« Сьогодні в шатрі пуста. Немає ані душі, знова коло третього полку стоять гуртки, від яких добігають слова промовців. »Англійська команда хоче забрати старшин від нас. Ми не дамо« — почув у відповідь. »Це полковника Тарасова робота« — подумав.

Ще не оглянувся, а недалеко Тарасов (з большевицької комісії) з гарною блондинкою попрямував до кухонь, де наші кухарі мішають зупу, щоби густіша була. Тарасов поглянув у котел, зачерпнув хохлею зупу, та до Наташі — »Погано харчують«, а відтак почав жалувати нас, згадувати нашу рідню: »На вас матері ждуть, ваші дівчата, вареники, воля!«... Почувши слово »воля« з уст большевика, всі голосно засміялися. »Ви тут подохнете!« — не видержав Тарасов і забрав блондинку зі собою. Тарасов не заходив до штабу, тільки злобно поглянув в згадану сторону і вийшов. »Сміється, підждіть!« — докинув на прощання, коли ще двох вартів не встигли зачинити брами за ним.

Бах! — бахнула брама. Бім, бамтік, так — вдарили в стіни коробок зернятка пшениці, яку збирали недалеко син і батько. »Нові кекси! Американські кекси!« — викрикував Левко, який стругав цілий день кусок дошки, щоби надати їй форми дійсно американ-

ського кекса. Роботи при ньому немало. Тут і букви треба вирізати та числа дати і ямки повірізувати, краї позазублювати і ще правдивим кексом натерти, щоби дошка набрала запаху. За такий кекс Левко одержить три скрути сильного італійського тютюну. А може?... Ні, він не дасть себе обдурити так, як учора. Цей вусатий домішав винограду до тютюну і, подумайте, тільки пів скрута тютюну, а решта винограду...

Пізня ніч. Небо таке чисте, зоряне. Немає ані хмариночки. Місяць виліз так високо, як ніколи в нас, а такий ясний, неначе в осінню ніч. Мої сусіди не могли заснути, ані ці, що під голим небом, ані ті, що були щасливіші і зорганізували вже шатра. В західній стороні хтось затягнув гарно, тужливо: —

»Не прийде до мене вона
Не прийде, бо дроті кругом,
Бо доля для неї свята,
Не прийде до мене, до мене
вона...«

»Це танго нового невільника, що думками не може розлучитися зі своєю коханою!« — ... передавали перехресні прожектори, які освічували дроті, що окружали табір. »Це ті, що не хочуть повернути додому, на прохання Москви« — бився з думками вартівий, держачи руку на скорострілі. »Це воєнні злочинці!« — цвіркотіли цвіркуни. »Старшин хочуть забрати від нас!« — непокоїли думки не одного, якому діраві військові сподні служили за ліжку, а куц винограду — за дах над головою.

»Бо воля для неї свята... — затихли останні слова.

Місяць стемнів, наче заховався, тільки півні з недалеких господарств давали знак про прихід нового дня.

15-те серпня, 1945 р. Звичайний день. Навіть в таборівій газеті не відзначений. Бо й чому ж? Сонце усміхнулося, як звичайно, на привітання кухарям, що йшли »густу« каву варити, і вартовим, які ждали на »капо-ті«. Нічні паскарі, як і кожного дня, повернули з правдивими листками тютюну. Чергові спішать як завжди з баньками від кексів по воду, якої часами не достає. Петро нарікає як завжди, що Степан мав учора чотири зернятка гороху, а він тільки три і пів у зупі на обід.

Звичайна зустріч ранку в таборі. Поза табором, в сторону брами, під'їхали ближче два танки. По інших боках табору також. На танках багато вояків і не видно, щоби »капо-ті« пили. Щойно восьма година, а під брамою багато таборовиків. Їх одіж; короткі штани, в декого шапка на голові і всі без сорочок. Напроти них танки і скоростріли. Вояки, хоча збільшені числом, але спокійні. На обличах таборовиків видно поденерввання і рішучість. Когось очікують...

Ще кілька хвилин і по доріжці в сторону табору йде певним кроком полк. Тарасов в асисті бльондинки і кількох англ. вояків. Таборовики творять густі несформовані ряди-барикади худих, вигодованих і майже нагих постатей. По одній стороні — танки і скоростріли, по другій — безбронні люди.

На прихід представника »родіни« вартіві послухно відчиняють браму, але в їхніх очах знак запиту... Ще кілька кроків і перед Тарасовим стоять зорганізовані три лави, а подальше гурт людей, які рішені не пустити висланника Москви вже більше до табору.

»Розійтись!« — пробує спаленілий Тарасов.

«Хочу до команди». — просить після першого спротиву. На обличчях друзів спокій. Ніхто не рухається... Навіть м'язи не дрогнули на обличчях, ані на тілі. Ще кілька слів прохання та загрози, але таборовики наче не чують. Онімилі. В таборі коло третьої сотні хтось закричав: — «По воду! Води забракне!» — і цим разом ніхто не воружнувся, хоча в очікуванні на його останній прихід уста вказували на спрагу.

Серед залоги танків велике напруження. Скоростріли вже від хвилини відчинення брами стежили за представником «союзника», наче своїми цівками хотіли врятувати його від «бунтовщиків».

«Пішли в англійську команду» — скрикнув Тарасов, повертаючись разом з охороною назад звідкіля прийшов. Ще один погляд енкаведиста і на обличчях таборовиків видно відпруження.

Вже почали розходитися. Кожна сотня залишила тільки одного зв'язкового. Побіда не закінчена — докинув хтось з гурту.

«Ідуть! Командант табору, англ. бригадир у супроводі Тарасова та охорона!»: — рознеслось знова по таборі. За хвилину знова таборовики творять гурт під брамою, майже цілих десять тисяч. Таборовики цим разом багато спокійніші. Перші кроки перемоги поза ними.

«Зробити прохід!» — паде команда в англ. мові. «Зробимо, але тільки для англ. команди. Моска-

лів не впустимо!» — відповідає спокійно таборовик Іван.

Хвилина надуми і англ. бригадир залишив Тарасова та охорону перед брамою, здає своєму ад'ютантові зброю і в асисті переводчика прямує в сторону нашої команди. Наче на знак створився шпалір вздовж доріжки, таборовики — недавні вояки, випрямившись, і сивий, похилий бригадир, наче серед приятелів, відходить в напрямі будинку, що одинокий стояв серед розлогого табору.

Тарасов ждав довго, не міг діждатися, видно в останнє хотів поглянути, як виглядає табор. Він знав, що вдруже ані його, ані іншого представника «родіни» таборовики не впустять до свого табору. І не впустили! Через два місяці опісля большевицькі висланники об'їжджали табір з усіх сторін, викликували таборовиків на допити, але поза табором. Вже вдруже не коштували «густої» зупи, ані не їли вареників з пшениці, яку булавний збирав зі своїм сином Степаном. Ми перемогли, день перемоги — раділи таборовики, яким дошкулював тоді добре голод.

Тік, так-бім, бам — тикотіли далі зернятка в коробці булавного і Степана. «Правдивий американський кекс за три скрути!» — викрикував Левко на ярмарку з радости, що вдалося йому вистругати аж два кекси сьогодні. Буде шість скрутів, на два дні курити, відзначити день перемоги, день рішучості табору.

Таборовик Степан, якого під час полону вислано на постійну працю до фермера, повертає після тижневого побуту до табору і заявляє командантові, що він довше не видержить на фермі.

«Чому?» — питає порекладач. «Мушу працювати 25 годин на добу». «Доба має 24 год.» — пояснює командант. «В цьому й лихо, що під час обідньої пори мушу також працювати, а це якраз є ця 25-та година».

В 5-ти ліття хору «Бурлаки»

М. Б.

Американське стратегічне летунство

В центральній Америці, в Огама, має осідок головна американська команда стратегічного літунства. Тут, власне, роблять пляни, як краще опанувати цілий земний гльоб з повітря. До помочі головний штаб має цілу сітку лєтовищ, розбудованих по цілій земній кулі. Для команди в Огамі одною проблемою є час. Вони, як і, очевидно, друга сторона, пригєтовані на атомові бомби. Згадана команда твердить, що їх атака може бути пущена в рух протягом двох годин на цілій земній кулі. Заскочення і спаралізованія ворога в кількох годинах — це основна ціль цілої праці команди.

Стратегічна повітряна команда слїдкує за потягненнями Москви день і ніч. Радарові станції є в

дії без перерви. Суперконстеляційні літаки з засягом 4.000 миль, тридцять один чоловік обслуги, вивінувані в радарові апарати, ваги 7 тон, виконують свою підслухову працю без перерви.

Америка будує щораз нові літаки швидшої скорости та більшого засягу лєту. Літак Б 47 може вже вєзти водневї бомби. Його скорість — 600 миль на годину, засяг лєту є дуже великий спеціально тому, що він може наповнити мотори паливом у повітрі із запасів бензини, яку возить на покладі. Кажуть, що цей літак може долетіти до кожної частини Росії і назад.

Велику ролю відіграють радарові апарати до фотографування.

При допомозі тих апаратів роблять знімки навіть уночі і то з великої височини під час скорого лету. Очевидно, електронові знімки є дещо відмінні від звичайних літунських знімок, але вишколена обслуга може з докладністю відчитати їх.

Американська повітряна сила — це організація, яка начисляє один мільйон людей. Однак, цілий натиск дається на стратегічні повітряні команди, яких штаб є високо вишколений та виряджений в найновіші здобутки техніки. Команда ця відіграє децидуючу роль в слідуєчій війні.

ДО ЗАВДАНЬ ОБВУ

(Рефлексії перед Загальними Річними Зборами Централі)

Переглядаючи звіти минулорічної праці Відділів та Гуртків, поданих під час місцевих Загальних Зборів, насуваються думки про пройдений короткий, річний шлях Організації та членства.

Тут не будемо згадувати про кращі чи гірші Відділи чи Гуртки ОБВУ. Про це буде подане в звіті Централі. Об'єднання бувших Вояків Українців у В. Британії має біля 160 клітин, з членством понад 3.000 членів. Коли взяти до уваги, що приблизно 400 членів держить безпосередній зв'язок з Централєю тому, що вони є далеко віддалені від місцевих клітин, можна сміло ствердити, що, без уваги на перешкоди, членство розуміє потребу зв'язку зі своєю організацією.

Треба підкреслити також, що минулий рік був зворотним роком в праці клітин. Назовні виглядало, що все йде своїм старим порядком, як: відсвяткування національних свят власними силами, чи спільно з СУБ та СУМ, приєднання членства, опіка над інвалідами в Австрії, кольпортажа мап, виголошування рефератів і т. п.

Світові події дали до розуміння членству, що не вистачає дбати тільки про культ-освітню працю, бо завдання бувших і майбутніх вояків є не тільки вищі, але

тяжчі. Воєнна техніка і тактика пішла вперед. Полишатися позаду означало б втрачати позиції українця-бійця за самостійність України. Тому то багато членів починає інтересуватися військовою доступною літературою, щоб мати принайменше загальний огляд на питання військового характеру. Більшість, що почала розуміти англ. мову, постійно купує військові журнали, які є доступні для загального вжитку. Інші не задовольняються на цьому і вступають до «Гом Гард». Сьогодні в «Гом Гард» маємо понад 300 членів, які є головно на інструкторських курсах. В Лянкашпир зроджується ідея творення українських відділів і такий відділ створюється в Манчестері та започатковано в Болтоні. Заходи роблять також в Гаддерсфілді. В інших місцевостях, як Единбург і т. п., є поодинокі менші гуртки, або поодинокі члени. Слід підкреслити, що всі, які вступили до «Гом Гард-у», дуже солідно виконують свої обов'язки. Управа ОБВУ розуміла добре, що не можна відразу зробити стокілометрового кроку, і тому в першу чергу зверталася до клітин, щоб з кожної клітини вступало принайменше два члени до півнієських організацій, а головно до «Гом Гарду». В дальшому, Цент-

раля ОБВУ відчувала потребу урядження курсів, бодай десятиденних, для активу членства, на яких би присвячено найголовнішу увагу цивільній обороні, однак, фінансові засоби не дозволили перевести цей плян у діло.

Повернемо знову до клітин і поглянемо, які питання турбують їх, то побачимо, що на кожних зборах були домагання, щоб подавати реферати на військові теми, а головню дані про оборону протиатомової бомби. Реферати Централі не заспокоювали вповні потреб клітин і тому в більших місцевостях виготовлювано реферати власними силами.

Бувший вояк розуміє, що сама технічна і то ще теоретична підготовка не дасть повного успіху, коли ідеологічна підготовка залишиться на другому місці. Він розуміє також, що не можна вести боротьбу за погляди тоді, коли взагалі панує партійна гризня. Керівні Органи не ставили великих програм, які носили б гучні назви з писань ідеологів. Програмою ОБВУ було: **»Плекати дружність і побратимство«**. Членство зрозуміло це гасло і тому сміло можна сказати, що в праці всіх клітин ОБВУ стояло одне питання: загальне добро і добро організації. В деяких клітинах, яких було дуже мало, була задержка в праці через вплив еміграції, або іншими словами сказати — було збайдужіння. Управа ОБВУ, щоби зарадити цьому, зарядила Окружні Конференції, на яких порушувано проблеми даної округи, і обміном праці згадані клітини відновили свою діяльність.

Самими обіжниками не можна було дійти до приміщення кожного члена і з'ясувати певні питання тоді, коли тільки кілька клітин мають українські домівки, і це було почином видавання, хоч

малого розміром, журналу **»Сурмач«**. В **»Сурмачі«** не присвячувано багато місця на внутрішні справи поодиноких клітин. В ньому в простих словах подавано найосновніші відомості з військової тематики. Дуже часто навіть телеграфічним способом, в кількох словах тільки, з огляду на це, що питань є дуже багато, а наш читач, головню фізичний робітник, не має багато часу на читання довгих наукових статей. З появою першого числа появилися в листах замітки, що багато вже споминів поміщено в інших військових журналах. На це відповідь коротка: спомини є потрібні, але тільки в цій мірі, щоб набрати розгону до дальшої праці, яке має служити як основа до кроку вперед.

Членство зрозуміло добре його завдання і виказало, що вже з випуском першого числа не було фінансових труднощів, а численні передплати є започаткуванням до побудови основ для його дальшого росту.

Деяких наших членів мучить питання: чому ОБВУ не робить різних заяв, декларацій, ефективних потягнень назовні, як маніфестацій і т. п. Інші, а їх є більшість, розуміє, що у військових питаннях не потрібно зовнішніх ефектів, бо головним і рішальним чинником в історії людства є сила і так довго, як ми будемо плекати внутрішні вартості, будемо творити моноліт, вартість наша не зменшиться, а в теперішніх світових обставинах буде зростати з кожним днем.

Опіка над хворими в Австрії, відвідування хворих в шпиталях, допомога в засвоєнні военної штуки в **»Гом Гард«** є гаслом ОБВУ. **»Плекай дружбу і побратимство!«** **»Будь готовий на зустріч завтраш-**

нього дня» — це завдання, вартості члена ОБВУ.

Декілька проблем на Загальні Збори: Виказалось, що в місцевих клітинах немає сил, або старшини, які перебувають в цьому терені, не мають змоги виїжджати чи опрацьовувати реферати на військові теми і тому заходить пекуча проблема — виготовлювання таких рефератів Централєю і виголощування силами Централі на місцях. В тих рефератах потрібно в першу чергу звернути увагу на організацію самооборони проти атомової, водневої та іншого роду зброї.

Другою проблемою — запізнатися з іншими напіввійськовими організаціями на цьому терені, як «Сівіл Сервіс» і т. п. Делегати перед приїздом на Загальні Збори повинні застановитися над цим питанням і його вирішити.

Завданням нашої організації є запізнати увесь український загаль з проблемою самооборони, бо, на випадок війни, питання охорони дітей та жінок і нездібних до війська є дуже важливим.

Уряджування довготермінових курсів не дали вдовольняючих успіхів. Щоб розпочати наново цю працю, мусимо застановитися над уряджуванням коротко-термінових курсів, а в першу чергу над підготовкою кадрів. В цьому питанні можуть прийти нам з поміччю старшини, і тому треба подумати над проблемою закривізування старшин.

Для впровадження в життя, хоч би повищих питань, не згадуючи так пекучого питання, як опіка над могилами поляглих, забезпечення інвалідів в Австрії, ліквідації задовження за мапи, поширення бібліотеки ОБВУ, видавання літератури і книжок на теми військові, потрібно великих фондів. Теперішня Управа не думає пе-

реводити окремих збірок на дані цілі. Збірки є останньою дошкою рятунку і не дуже милою для во-яка. Заходи до створення сильної фінансової бази можуть бути різні. Сьогодні не подаємо жодних сугестій, бо віримо, що членство знайде кращі розв'язки на це питання. Ми хочемо, щоби постанови Загальних Зборів були вислідом вкладу праці всіх делегатів.

Зазначуємо, що слідуючі Загальні Збори будуть присвячувати менше часу проробленій праці, а головним завданням Зборів буде застановитися над дуже важливими проблемами — проблемами оборони власного життя, життя рідні, а в першу чергу — питанні визволення України.

Наші політичні організації займаються всім, тільки не справами, про які обговорюється широко в парламентах держав майже цілого світу; питанням оборони країни, рідні, рідної хати. Світ уже перестав інтересуватися скільки москалі вбили, чи вивезли українців, поляків, білорусинів. Їх цікавить, яка в москаля зброя, скільки він має атомових бомб, скільки війська, яка в нього сила. Не маючи відповіді на це питання, Захід готується до самооборони, і то в скорому темпі. Ми тільки боїмося, щоб ми не були змушені знову говорити: третя війна застала нас неприготованими.

Може дехто сказати, що майже кожний з нас має понад тридцять літ. В цьому, або слідуючому числі подамо коротку історію про «Гом Гард». В ній знайдете відповідь на це питання.

Кожний період часу ставить перед нами інші питання. Час миру минув. Що принесе завтрішній день — не знаємо, тільки, що ми мусимо зревідувати свої «мирні» погляди і почати основну працю в нашій організації, над питання-

ми, які ставлять перед нами вимоги дня.

Накінці застановимося ще над одним важним питанням. Знаємо, що до В. Британії приїхало біля 10 тисяч вояків-українців, які належали до корпусу Андерса. В картотеці нашої вписано тільки 800 членів, які не були в Українській Дивізії, а з другого Польського Корпусу тільки 370 членів. Дві тисячі бувших «корпусяків»-українців могли виїхати до Канади, чи інших країн, але приблизно 8 тисяч цих вояків є ще на терені Англії. Для нації кожна одиниця є дуже дорога. тим більше для поневоленої нації. На цьому відтинку ми мусимо поробити певні заходи і повернути їх у ряди нашої організації.

Це є проблеми, які не порушимо на сторінках цього числа журналу, бо це питання окремих клітин чи осіб нашої організації. Ми, однак, пам'ятаємо про них і знайдемо місце для цих справ у слідуєчих числах.

Цими питаннями, як згадано вище, вже займалися поодинокі особи чи клітини, і це було основою, що ми заявили на початку цієї статті, що цей рік був зворотним роком в житті організації. В цих коротких словах ми хочемо заявити, що завданням Управи є впровадити на цей шлях усіх членів і скерувати наші низові клітини в їх щоденній, посиленій праці. Ми віримо, що членство розуміє ці проблеми і делегати виправдають своє завдання, наложене на них їхніми членами.

1945

Політичний вояк

1955

Політичний емігрант

Із анекдот про дивізійного героя Міська Макольондру

Стр. Макольондра до піонера Курочки: — «Йой, Славцю! Що сі стало?! Яким ті останньо видів, тось був при кавалерії, а тепер ти вже при робочажах!... Що, не хтівис при кінній маринарці бути?...

Піонер Курочка: — «Я хтів, але кобила не хтіла».

* * *

Стр. Макольондра «зорганізував» десь новеньку пістолю. Чистив її декілька разів денно й гордився нею, як мати дитиною.

Одного ранку прийшов до Міська лист, а в ньому квиток вільного вступу до таборового кіна. — Чудасія — дивувався Місько цілу днину — і хто то бавиться в святого Миколая посередині літа? —

Увечері сховав Місько пістолю під подушку й пішов до кіна. По сеансі зайшов до кантини, а звідтіля додому. Підносить подушку і — ... зойкнув!... По «бравнінгу» й місце захололо, а на його місці красувалася картка із трьома словами: — «Тепер уже знаєш!»...

* * *

В зоологічному городі стр. Макольондра затримався перед кліткою слоня.

— Пане вояк, можете сказати мені, чи цей звір чоловічої, чи жіночої статі? — звернулась до нього якась сильно підмальована дама.

— Пані! — вистрілив Місько — це питання повинно цікавити тільки другого слоня!!!

* * *

Місько телефонував до своєї дівчини й уже договорювався про місце зустрічі, як нагло, із страш-

ним вереском Марійки, розмова обірвалася...

— Селепи! Гранда! Хапай карабелю! Хтось замордував мою слечну! — заревів Макольондра і, вхопивши автомат, вибіг із бараку, а за ним, хапаючи кріси, гурт товаришів.

Марійка жила зараз за казармами так, що в кількох хвилинах розгорячкований гурт опинився перед «На Бистрічку 5», бічною вулицею Жиліни. — Обставляй вікна й двері, аби партизани не повіривали! Я фалюю до середини! — І Місько з двома стрільцями вже в кімнаті. А тут — слухавка гойдалася на шнурку, а коло телефону непритомна Марійка.

— Що сталося? — питає Місько, підводячи дівчину. — Що? Ах Міську! Вона ще тут під ліжком, або в шафі, але напевно в кімнаті... Летіла прямо на мене... Ох, вона... шепоче Марійка. — Хто — вона? Партизанка? — Ні, миш!

* * *

Сотник М., їдучи автом до Команди Дивізії, натрапив на таку картину: По середині дороги стояв «фольксваген». В ньому сиділи див. священник Д. і стрілець Макольондра, що без перестанку тиснув гузик автомобільного гудка, а з-під авта виглядала пара чобіт.

— Міську, що сталося? —

— Та ніц, пане сотнику, опона трісла, але Тонько вже закладає нову. —

— То чого ж трубиш, як навіжений? —

— Та то воно так; Як Тонько сі забирає до роботи, то муси, хоцьби тому автові, фамілію по кутах порозставляти, а ми тут духовну вособу до церкви веземо!...

Листи до Редакції

Сервус Ферайна! ... Христос Воскрес!... І як ми хто скаже, — жи то неправда, то му боки відіб'ю!

Дай нам, Боже, свіжого сьвіченого яйця і штири метри немирівського вуршту, а нашим »братам« забратися з України. Як там кіблюєте в тому цивілю?!... Ям сі до »Гом-гарду« зафрайвілігував і щонеділі на стрільниці з пукавков ходжу і, що ми більше тіши, жим ще ні їдної »фаркарти« не вістрилив.

Мушу Вам сказати, жи сі фест поважно чую по тій публичній опінії, жи то аж сімдесят два грипси до Ридахціі зашрайбувава.

Ту, жи так скажу, хочу Вам на деякі параграфи настроїти, ніби відповісти балак:

Назву »Сурмач«, на »Український Козак«, замінити ніяк не пасує. Ми то вже такого гайдамаку в Ріміні мали, а його ридахтір хор. Ф. Е. Дюк вічно плакав, жи му Ясьо Третій замало паперу геберує, а на бібулкових рольках з місця »таборової надуми« машинка ніяк не пише, ну і їх нема багато, бо селєпи, замість їх уживати як треба, шлюги з них рулюють.

Ну, а як бисмо і на »Козака« перехрестили, то що тоді з Усусами, Січовиками, Княжими дружинниками, Гуцульским Куренем? — ще сі готові образит, — жи то не »Укр. Усусус«, чи »Укр. Січовик«, ну — а ми »Ваффин Гренадири«? А так »Сурмач« — і си сурмит!

Як бим мій лист до Вас, фраери, ведлі правопису і арматики шрайбав, то би то не був лист Міська

Макольондри, львівського гостя, а якогось проф. Синдецкого, дзін-дзінера Климця чи Івана Сорокато...

Йо, і Ви бисти го не читали, бо й що бисте з него скористали? Ведлі книжки по-українски балакати тости сі вже в буді навчили, а як ні — то сі і не признавайте, бо з матолками не маю ніц до чиненя! Я ці, брати, не професор народного Університету. Фалюй до него по літературний балак!

Я ті іно можу навчити, як львов'яки з крови й кости балак тяли. і то не ті з »Маслосоюзу«, а ті зі шкарпів, з Високого Замку, ті, жи в парку на лавці кімали і сі газетов накривали.

Можі си подумаєш жим Антик, чи другий шваб (вже їдна офіцерска вусоба — хоружний з їдною рімінською штерною з консерви, писала до ридахтора, жи я ті »гирманізмами« пишу!!), то ті відповім, жим такий українець, як і ти кукурудзенику з Бучецкої Дивізії!

А можі і ліпший! А знаєш, хто перший викітнував за наш Львів першого листопада, як сі Західна Українска Республика родила? Га?... Ну то зіхир не знаєш! То ти скажу: — Осип Шкварко, суб'єкт з народної Торгівлі, польска куля го вдарила в саме чоло коло льва, жи то вартує ратуша! Йо, першого листопада в шестій годині рано. І Юзько мав тоді іно 16-ть років! І лишив хору маму! Ніхто го там волами не тігнув, ні в кукурудзі не злапав! Він сам пішов, хоць по-нашому то говорив ще гірше від мене. Видиш, яким він був патріотом?!... А як колись бувис на Личаківскім цвинтарі, на гробах стрільців, то перший хрест в другім гліді з правого боку має напис: Осип Шкварко... шіснадцять років, ... впав у боях за Львів...

А якис читав календарі Червоної Калини, то там ті і каже, жи Юзько Шкварок був перший, жи впав за наш український Львів... А як бувис на Янівськiм, на гробах, то там лежать два Макольондри... Іден мій стрийко, а другий — мій брат... І оба вони так, як я, балакали... Йо, »польонізмами«, »германізмами« і другими — »схізмами«...

Вибачти, але мушу кінчати той лист... Звурдивим сі занадто... Йо, де ж Ти був, як я ти до Львова з Легіоном в сорок першому прифалював?! Де ж був, як м'я з другими з-під Києва до концент-

раку на »ерголюнгс-урльоп« перенесли?!

Йо, видиш, то си мусиш тепер переді мною шипку фурнути? Було не сидіти так довго в кукурудзі і ждати, би тебе на фрайвіліга злапали. А жи си витримав під левицом до кінця, то си тобі руку подам. Видиш ми кулеги по фаху. Але тим »патріотам« — камізельникам гралі не дам і фертік!

Кінчу й — Христос Воскрес! Воскресне Україна! Воскресне Львів!

Ваш Гренадир Гранди 31-го полку, львівський гість,

Місько Макольондра.

(Продовження зі ст. 20.)

ТРАГІЧНА ДАТА МОЙОГО ПАМ'ЯТНИКА

III

Він поглянув в мою сторону, немов саме в цьому моменті перший раз мене завважив і, навіть не прийнятою в цій армії способу поздоровлення за взірцем різниці військового ступня — коротко представився — »Пфайфер«.

Від нехотя, я також вимовив мое ім'я, щоби розпочати якусь розмову.

— »Ми знаємося від сьогоднішнього ранку... що можу для вас зробити?«

»Я прийшов у справі трьох українців, які сидять отам у шопі — хотів поінформуватися під яким закидом їх держите і коли їх звільните?«

— »Перш за все« — вимовив Пфайфер уже дещо загостреним голосом, — »перш за все, дозвольте запитати, в якій правній позиції ви приходите в їх справі?«

— »Не приходжу в жодній правній позиції« — відповів я — »моя позиція до всіх трьох них є

в порядку морального і кривного обов'язку. Думаю, що цього вистачає«...

— »Для мене, ні, бо все це, що ви в тім моменті сказали, є нічим іншим, як слов'янським сентименталізмом. Якщо б я дивився на мораль, я не виконав би ані одної четвертої наложених на мене наказів, якщо б я дивився на кровне споріднення — я не розстріляв би ані одного свого вояка. Я, однак, строго виконую накази згори... і розстріляю часом навіть більше, як треба«.

— »То скажіть мені, пане Пфайфер, на чому ви базуєте ваші виміри справедливості, якщо християнська мораль і сумлінний підхід до кожної важкої справи є, у вашому розумінні, слов'янським сентименталізмом?«

— »Базою під усі, у моїй компетенції, рішення, пане Вашкович, є пункт у віддалі, якому на ім'я »ціль«. — На хвилину запанувала тиша, еспльозивна тиша. Пфайфер залишив мене в хаті самого і пішов видати своїй сотні розпорядження на ніч. Я був свідомий, що бити на глибші почування цієї

людини означало тратити час. Для нього людина, яку можна б розстріляти, є немов для малої дитини нова забавка, якої без здетермінованого опору не відбереш. Коли він повернув знову до кімнати і поглянув на мене, в його обличчі було здивування, чого я тут ще сиджу. Я поставив пропозицію: — «Покличмо полевий суд, пане Пфайфер, зложений з двох німців і двох українців. Якщо викажеться, що всі три винні у співпраці з комуністами — я буду мати моральне заспокоєння, що дійсна справедливість стала вимірена»...

— «Справедливість вже вимірено! — промовив твердо і, мов нетерплячись, Пфайфер — «всі три будуть розстріляні завтра рано, отам над річкою».

— «Ви не дочекаєте цього» — прошепів я холодними, мов лід, устами. «Вони є українці і лише українці можуть справедливо розглянути їх справу. Українці є також в позиції це зробити, бо носять однострій союзника в боротьбі проти того самого ворога».

«Комунізм не знає рас, ані національностей! А що до наших союзників — наколи б не вони, то сьогодні або не було б війни, або наші фронти стояли б на іншому місці, як це є в дійсності».

«Я не люблю, пане капраль» — вибух я з гнівом — «я не люблю, як мені переривають в половині речення».

«Я вас розумію, пане льойтнант, однак, я приймаю накази від кого іншого, а ви прийшли в приватній справі... Також дозвольте поінформувати вас, що я був уже капітаном, як ви ще мабуть про війну не думали. «Ви мусіли бути добрим офіцером» — всміхнувся я іронічно — «коли опинилися в ранзі, в якій вас бачу, та ще й до

того на чолі такої полатаної голови, яка без стрілу зложила сьогодні вранці зброю малій горстці людей».

Пфайфер зблід, мов крейда, і в слідуєчому моменті зробив крок до стола, на якому лежав згаданий большевицький наган. Я сидів даліше, лише рука в кишені мого плаща висунулася нагло вперед. Легенький, наче удар двох камінців — «клік», і вслід за ним коротка тиша. Капраль Пфайфер знав цей звук і тому не завдавав собі більше з наганом труда.

Ще кілька хвилин і я вертав до своєї чоти з нічим. Десь, з-поза лісу, виринав блідий місяць, освічуючи подвір'я «делевангів». Видно, люди вже спали. У чотирьох кутах малого подвір'я і біля шопи стояли готові до стрілу кулемети, а при них, обладовані довкола паса ґранатами, по три вояки. На мості, цівкою в сторону моєї чоти, стояв ще один, а по обох боках, на березі, десятка вояків пильно вкопувалась. Я розумів Пфайфера. Він не любив несподіванок...

IV

Вернувши до своєї чоти, на велику втіху застав пор. Огара, що недавно примаршував сюди з чотою, щоби скріпити нашу залогу. Він уже був поінформований в справі придержаних українців і козака. Я переповів йому також розмову з Пфайфером, не затаюючи, що всі три придержані мають бути завтра рано розстріляні.

Після короткої мовчанки, пор. Огар встав з крісла, вдарив рукою по німецькій «38»-ці, та сказав: «Маємо разом шістдесят вояків... за десять хвилин розіб'ємо їх в порошок!» — промовив рішучо.

«Я бачив протизаходи Пфайфера і тому не вірю, щоби нам так легко операція вдалася» — відпо-

До:
»S u r m a c h«
49, Linden Gardens,
London, W. 2.

Дата:
Адреса:
.
.
.

Одержано примірників »Сурмач«: Продано прим.: Залучую(ємо)
гроші на суму: В цьому за продані числа: як передплату
по 10/-: (Прізвища передплатників подати на зворотній стороні!),
Звертаємо: прим.

(Підпис)

Побажання:
.
.
.
.

вів я. — «Він має два рази стільки людей що ми, та доступ до його подвір'я утруднений рікою. Після першого стрілу на наші голови будуть спрямовані всі п'ять кулеметів «делевангів» і ціле подвір'я вмить стане правдивою твердинею, якої легкою зброєю не візьмеш. Добре, беремо під увагу, що нам вдасться їх заскочити, і що тоді?»

«Заберемо арештованих і представимо справу командирові. Він людяний і справедливий...» — «І в руках гестапівця — Брудергофера, невір'я» — докінчив я. «Не Вільднер, але Брудергофер займеться цілою справою і після тижня трупи всіх нас п'яťох будуть лежати в каміністій словацькій землі». «То перестріляємо і гайда в ліс — до УПА» — горів вогнем молододі людини Огар.

«До УПА звідси далеко, колего, дуже далеко...» — промовив я в задумі. «Чуже населення, гори, бистрі ріки і дві лінії фронтів: німецький і большевицький. Що

ми зробимо з раненими, яких може бути десять, двадцять... Чи лишимо їх? В селі німці, а в лісі большевики... Як далеко без хліба й відпочинку понесемо десятку людей і зброю? Хто зробить їм операцію в потребі? А січень з його лютими морозами вже перед порогом. Чи маємо ми моральне право вимагати від наших людей такої самопосвяти тим більше, що їм ще особисто нічого не грозить? Ми також не повинні тратити з ока факту, що всі вони зголосилися до дивізії і з нею рішилися ділити долю і недолю аж до останнього розділу. Ти напевно також орієнтуєшся, що УПА сама висилає вишколених людей до дивізії, бо її ряди переповнені людським матеріалом».

Безнадійність ситуації відобразила нам обидвом охоту до розмови. Ми шукали в мовчанці виходу, однак, знайти його було годі. На дворі блідли зорі...

(Далі буде)

Ціна одного примірника — 1/9., річна передплата — 10 ш. В Канаді і Америці ціна 1-го прим. — 30 центів.

Місько Макольондра радить, щоб сказати до побачення тим, які не внесли ще передплати. Повідомляємо довжників, що слідуєчого числа «Сурмача» не одержуть. «Сурмач» буде входити до хати та людей, які його полюбили і стали його передплатниками. Час-до-часу буде заходити до нових хат у Великій Британії та в інших країнах, щоби набути нових приятелів.

Адміністрація «Сурмача»
